

AGATA KRISTI

TAJANSTVENI DOGAĐAJ U STAJLSU

- Slučajevi Herkula Poiara -

*Prevela s engleskog:
Tatjana Bižić*

KONTRAST
Beograd, 2023

Mojoj majci

TAJANSTVENI DOGAĐAJ U STAJLSU: UVOD

Džon Karen

U autobiografiji koju je napisala pred kraj života, Agata Kristi pripoveda o nastanku *Tajanstvenog događaja u Stajlsu*, svog prvog objavljenog romana, koji je napisala pedesetak godina ranije. Roman je proistekao iz izazova koji je Agati postavila njena sestra Medž: „Kladim se da ne možeš da napišeš dobru detektivsku priču.” Agata je u to vreme radila u dispanzeru mesne bolnice i stekla je profesionalno znanje o otrovima. To znanje joj je obezbedilo metod za ubistvo u njenoj priči, dok joj je činjenica da su u njen rodni gradić Torki na južnoj obali Engleske pristizale izbeglice iz Belgije koje su tražile utočište pred Prvim svetskim ratom pružila zaleđinu za njenog detektiva.

Ovo nije bio prvi Agatin književni pokušaj, niti je ona bila prvi član svoje porodice koji je gajio izvesne književne težnje. Pisanjem su se bavile i njena majka Klara i njena sestra Medž, a sama Agata je već bila napisala jedan „dug, dosadan roman” (kako ga je sama opisala prilikom gostovanja na radiju 1955. godine), te nekoliko priča i skečeva. Iako joj je podsticaj da napiše kriminalistički roman verovatno pružila opklada sa sestrom, u njoj je očigledno postojao urođeni talenat da smisli zaplet i napiše uspele knjige te vrste.

Mada je *Tajanstveni događaj u Stajlsu* počela da piše 1916. (radnja romana smeštena je u 1917), a dovršila ga, uz majčino hrabrenje, za vreme dvonedeljnog osamljenog boravka u hotelu *Morland*, roman neće biti objavljen još pune četiri godine. Za njegovo objavljivanje biće potrebna čvrsta odlučnost autorke, budući da je rukopis odbilo više izdavača. Konačno je 1919,

Džon Lejn, suosnivač kuće *Bodli Hed*, pozvao Agatu na sastanak u Londonu s izgledima na objavljivanje njenog dela. Borba je, međutim, čak i tada bila još daleko od završetka.

Ugovorom koji je Džon Lejn ponudio Agati Kristi 1. januara 1920. godine zloupotrebljena je njena potpuna naivnost što se objavljivanja knjiga tiče. U svojoj autobiografiji ona objašnjava kako nije bila „u takvom stanju svesti da bi uopšte razmišljala o odredbama ugovora, a kamoli da bi ih pažljivo proučila”. Oduševljenje pred izgledima da će joj prvenac biti objavljen, udruženo s tek probuđenom uverenošću da će sada moći da se posveti karijeri pisca, navelo ju je da potpiše ugovor koji je unapred obuhvatao ukupno šest knjiga. Procenat od deset posto dobiće tek posle dve hiljade primeraka prodatih u Velikoj Britaniji, a stavka ugovora oko koje će se narednih godina vrteti obimna prepiska obavezivala ju je da napiše još pet naslova.

Izveštaji urednika zaduženih za čitanje rukopisa prilično su obećavali što se *Stajlsa* tiče, bez obzira na to što je bilo i zamerki. Jedan bez uvoda prelazi na razmatranje pitanja komercijalnosti: „Uprkos očiglednim nedostacima, roman će Lejn verovatno moći dobro da proda... Ima u njemu izvesne svežine.” Drugi izveštaj sadrži više poleta: „Roman je u celini prilično dobro ispričevan i dobro napisan.” Treći iznosi pretpostavku da Agatu u književnosti čeka budućnost, „ako bude nastavila da piše detektivske romane, a očigledno je da za njih ima talenta”.

Lik Herkula Poaroa brzo je osvojio čitače: „Bujna ličnost gospodina Poaroa dobrodošla je varijacija na detektive iz drugih romana”; „veseli čovečuljak koji je bio slavan policijski detektiv u Belgiji” Poaro bi možda imao zamerki na prošlo vreme upotrebjeno u opisu njegove znamenitosti, ali je bez obzira na to bilo sasvim očigledno da je upravo njegov lik vrlo bitan činilac prijema na koji je roman naišao. U komentaru datiranom 7. oktobra 1919. jedan Lejnov urednik s izoštrenim darom zapazanja primećuje: „Dok sam čitao o suđenju Džonu Kevendišu posumnjao sam, međutim,

da se iza ovog romana krije ženska ruka.” Na rukopisu je, naime, ime autora navedeno kao A. M. Kristi, tako da se i u drugim komentarima pojavljuju zapažanja o pisanju „gospodina Kristija”.

Uprkos ovim povoljnim prvim ocenama, usledila su nova odlaganja, a pošto je u februaru 1920. *Stajls* počeo u nastavcima da izlazi u *Vikli tajmsu* – bilo je to prvi put da je za feljton odabran jedan roman prvenac, Agata piše gospodinu Viletu u *Bodli Hedu* pitajući se hoće li njena knjiga uopšte ikada izaći i napominjući da je gotovo završila i drugu. Ubrzo potom dobija nacrt za korice, koji odobrava, i gotovo punih pet godina pošto je Agata Kristi započela svoj prvi roman, on se konačno pojavljuje u prodaji 21. januara 1921.

Prikazi u štampi čak su pohvalniji od uredničkih ocena pre objavljivanja. *Tajms* priču naziva izvrsnom, *Sandey tajms* hvali odličan zaplet, *Dejli njuz* knjigu smatra darovito i vešto ispri-povedanim prvencem, dok je *Ivning njuz* ocenjuje kao veliki trijumf i Kristijevu opisuje kao „istaknutu prinovu među piscima ovog žanra”. „Dobro napisan i skladan roman, pun iznenađenja”, prosuđuje *Britiš vikli*.

Kao što smo videli, već u jednoj od ocena pre objavljivanja romana spominje se suđenje Džonu Kevendišu. U prvobitnoj verziji rukopisa, Poaro zločin objašnjava s mesta za svedoke za vreme suđenja. U autobiografiji Agata Kristi prenosi sud koji je o njenom rukopisu dao Džon Lejn, ne izostavljajući ni njegov stav da scena u sudnici nije ubedljiva i zahtev da bude popravljena. Pristala je na to i, mada je razjašnjenje samog zločina ostalo isto, Poaro ga ne daje za vreme sudskog procesa, nego ubicu razotkriva pred publikom okupljenom u privatnom salonu – to je scena koja će kasnije biti replicirana u mnogim Agatinim romanima.

Iako je prekucana verzija prvobitne scene u sudnici odavno izgubljena, istraživači dela Agate Kristi dugo su previdali značaj njenih rukom ispisanih beležnica, gotovo sasvim izvesno zbog toga što se njen rukopis vrlo teško čita. Sedamdeset i tri ispisane

sveske pokrivaju ceo njen književni život, počinjući od domaćih zadataka na francuskom jeziku u vreme kada je kao mlada boravila u Parizu, pa sve do poslednjih godina života kada je planirala da napiše nastavak *Zaleđa sudbine* iz 1973. godine. U njima se nalaze beleške za većinu njenih romana, za mnoge njene priče i za neke od pozorišnih komada. Na tih sedam hiljada strana rasure su i ideje za priče koje nikada nije napisala, nešto poezije, putopisi i grube skice za neke od romana koje je napisala pod pseudonimom Meri Vestmakot, nešto ličnije prirode su zapisane ideje za božićne poklone, spiskovi knjiga koje je čitala, biljaka koje je nameravala da zasadi u vrtu, ideje za ukrštenice i spiskovi za kupovine. Po svom izgledu te sveske ne ostavljaju nikakav naročit utisak – ima ih i malih i velikih, s mekim i s tvrdim koricama, skupih i jeftinih – a ispisane su nalivperom, grafitnim i hemijskim olovkama, rukopisom koji je često sasvim nemoguće dešifrovati. Po uvidu koji pružaju u stvaralačke postupke autorke velikih bestselera iz jednog proteklog veka, one su, međutim, neprocenjivo vredno književno nasleđe!¹

Neverovatno je da je izbačena scena u sudnici – napisana, najverovatnije, još 1916. godine – preživela, uz još dve kratke i pomalo zagonetne pribeležke o romanu, u svesci broj 37. Koncepti za *Tajanstveni događaj u Stajlsu* pisani su grafitnom olovkom, s mnogo precrtavanja i umetanja. Već i to je samo po sebi dovoljno teško čitati, a dodatna otežavajuća okolnost leži u činjenici da je Kristijeva izbačene reči menjala drugima, sitno ispisanim, ponekad i ukoso, iznad prvobitnih. I mada je razjašnjenje zločina u objavljenoj verziji ostalo u suštini isto kao i u rukopisnom konceptu, objavljeni tekst pruža samo ograničenu pomoć u dešifrovanju rukopisa. Formulacije su često drugačije,

¹ Čitalac koga to zanima naći će potpuno izlaganje o beležnicama Agate Kristi i transkripcije velikog dela njihove obimne sadržine u mojim dvema knjigama: *Tajne sveske Agate Kristi i Ubistvo u nastanku*, obe u izdanju Harper Kolinsa. (*prim. Dž. Karen*)

a promenjena su i neka imena. Pošto sam gotovo pune dve godine proveo transkribujući beležnice Kristijeve, mogu da kažem da mi je od svih njih upravo ovaj deo postavljao najveće izazove, ali to što je posredi prvi slučaj Herkula Poaroa opravdavalo je ulaganje dodatnog truda.

U ovom novom izdanju *Tajanstvenog događaja u Stajlsu* prvi put se prilaže i rekonstruisani prvobitni završetak u sudnici, tako da vi sami, čitaočice, možete da prosudite je li Džon Lejn imao pravo kada je zahtevao da se napiše novi. Izbačena verzija dvanaestog poglavlja, naslovljenog „Poslednja karika” odštampana je na kraju knjige i može se čitati kao alternativa konačnoj, objavljenoj verziji. Kako je originalno poglavlje rekonstruisano iz neredigovanog koncepta iz sveske broj 37, dodao sam uobičajenu interpunkciju i uneo nekoliko manjih ispravki u svrhu doslednosti, dok sam nekoliko nečitljivih reči izostavio da bi poglavlje moglo da se pročita bez zapinjanja. (Potpunije predstavljeno originalno dvanaesto poglavlje, dopunjeno beleškama i objašnjenjima, možete pronaći u mojoj knjizi *Tajne sveske Agate Kristi*)

Iako je Poarovo dramatično svedočenje i objašnjenje suštinski isto i u verziji u kojoj se ono daje u sudnici kao i u verziji u salonu, slaba verovatnoća da bi detektivu bilo dozvoljeno da u ulozi svedoka nastupi u sudnici očigledna je sama po sebi. Džon Lejn nije ni znao da je zahtevajući izmenu u raspletu romana nesvesno utro put Poarovim salonskim rasvetljenjima zločina koja će potrajati punih pola veka. U *Ubistvu Rodžera Akrojda*, *Poslednjoj kući*, *Tragediji u tri čina*, *Smrti u oblacima*, *Ubistvima po abecedi*, *Nemom svedoku*, *Božiću Herkula Poaroa*, *Pet prasića*, *Posle sprovoda* i drugim romanima Poaro okuplja osumnjičene slično kao i prilikom ovog prvog objašnjenja u salonu Meri Kevendiš u iznajmljenoj kući u Kensingtonu, gde su se Kevendišovi preselili za vreme suđenja Džonu. Ne odigravaju se ipak baš sva Poarova razjašnjenja u tako otmenom okruženju; pozornica je u *Ubistvu u Mesopotamiji*, postavljena na jednoj arheološkoj

iskopini, u *Ubistvu u Orijent ekspresu* u vozu zavejanom nasred pruge, u *Smrti gospođe Makginti* u jednoj sumnjivoj gostinskoj kući, a u knjizi *Bija baja bufu* u studentskom hostelu. Gospođica Marpl se, s druge strane, često najpre suočava s ubicom – kao u *Usnulom ubistvu*, *Šifri Nemezis*, *Napuklom ogledalu*, *U 4.50 s Paddingtona*, *Najavljenom ubistvu*, *Karipskoj misteriji* – dok detaljno objašnjenje ostavlja za kasnije. Razlog je bez sumnje u tome što Poaroova taština uživa u laskanjima koja slede posle razjašnjenja.

Među uobičajenim klišeima koji vladaju o delima Kristijeve nalazi se i mišljenje da se radnja svih njenih romana dešava u selima ili kućama na selu kao što je Stajls kort. Statistički, to nije tačno. U takvom okruženju smešteno je manje od trideset njenih naslova (nešto malo više od trećine), a broj se još drastično smanjuje ako razdvojimo knjige koje se potpuno dešavaju u kući na selu i one koje se dešavaju u selu samom. Kao što je Kristijeva sama rekla, knjigu morate da smestite tamo gde ljudi žive.

I u nekim drugim pogledima *Tajanstveni događaj u Stajlsu* čini prethodnicu na kasnije pouzdano osvojenoj teritoriji Kristijeve – tako su tu mnogočlana porodica s raznim pridruženim članovima, drama s trovanjem, zaplet pun meandara, dramatično i neočekivano konačno razotkrivanje. U Stajlsu porodica, međutim, još nije toliko razgranata, osumnjičenih je samo sedmoru, te je postići da otkrivanje ubice bude istinsko iznenađenje utoliko teže i utoliko nas više Kristijeva zadivljuje jer je ovo ostvarila već u svom prvom romanu.

U pregledu detektivskih romana pod naslovom *Krv im je u mastilu* iz 1953. godine Saterlend Skot naziva *Tajanstveni događaj u Stajlsu* „jednim od najboljih prvenaca koji su ikada napisani”. S ovim bi se oduševljeno složili bezbrojni čitaoci koji u romanima Agate Kristi uživaju sad već gotovo pun vek.

Prvo poglavlje

IDEM U STAJLS

Živo zanimanje koje je u javnosti izazvao „Slučaj Stajls”, kako je bio nazvan u ono vreme, sada se donekle stišalo. Bez obzira na to, pošto je širom sveta izašao na zao glas, zamolili su me i moj prijatelj Poaro i sami članovi porodice o kojoj je reč da napišem čitavu priču. Verujemo da će time biti učutkana sablažnjiva govorikanja koja se i dalje pronose.

Stoga ću ukratko opisati okolinosti koje su dovele do toga da budem umešan u ceo slučaj.

Pošto su me onespobljenog poslali s fronta kući, proveo sam nekoliko meseci u prilično depresivnom Vojnom domu za oporavak ranjenika, a potom dobio još mesec dana odsustva. Kako nisam imao ni bliske rodbine ni prijatelja, trudio sam se da smislim šta da radim, kada sam slučajno naišao na Džona Kevendiša. Slabo sam ga viđao prethodnih godina. Zapravo, nisam ga ni poznavao naročito dobro. Bio je, pre svega, petnaest godina stariji od mene, mada nije izgledao kao da mu je četrdeset pet. Dok sam bio dete, međutim, često sam boravio u Stajlsu, na imanju njegove majke u Eseksu.

Pošteno smo se ispričali o starim vremenima, a na kraju me je Džon pozvao da dođem i provedem odsustvo kod njih u Stajlsu.

„Mojoj majci će biti drago da te opet vidi posle toliko godina” dodao je.

„Majka ti je dobro?” upitao sam.

„O, da. Pretpostavljam da znaš da se ponovo udala?”

Bojim se da sam prilično očigledno ispoljio iznenađenje. Gospođa Kevendiš, koja se za Džonovog oca udala kad je ostao

udovac s dvojicom malih sinova, bila je, u ono vreme iz koga sam je ja pamtio, lepuškasta sredovečna žena, a sada joj je svakako moralo biti bar sedamdeset godina. Upamtio sam je kao energičnu i samovoljnu ličnost, koja je volela da bude pomalo ozloglašena u društvu i da se bavi dobrotvornim radom, da otvara bazare i igra Darežljivu gospu. Bila je zaista veoma velikodušna žena, a posedovala je poprilično sopstveno bogatstvo.

Gospodin Kevendiš je Stajls kort, njihovu kuću na selu, kupio još na početku njihovog braka. Bio je toliko pod vlašću svoje žene da joj je na samrtni ostavio na doživotno uživanje i kuću i najveći deo svojih prihoda, što je bilo izrazito nefer prema njegovim sinovima. Maćeha je, međutim, uvek bila velikodušna prema njima; kada se udala za njihovog oca, njih dvojica su bili tako mali da su je uvek gledali kao rođenu majku.

Lorens, mlađi, bio je mladić nežnog zdravlja. Završio je za lekara, ali je rano napustio medicinu kao profesiju i živeo je kod kuće nastojeći da ostvari književne ambicije, mada njegovi stihovi nikada nisu ostvarili nikakav zapaženiji uspeh.

Džon se neko vreme bavio advokaturom, ali se na kraju skrajsio vodeći mnogo lagodniji život seoskog plemića. Oženio se bio dve godine ranije i odveo je ženu da žive u Stajlsu, mada sam gajio vrlo izrazitu sumnju da bi mu draže bilo da mu je maćeha povećala apanažu, što bi mu omogućilo da stvori sebi odvojen dom. Gospođa Kevendiš je, međutim, volela sama da kuje planove, a od drugih ljudi očekivala je da se uklapaju u ono što je isplanirala; u ovom slučaju svakako je držala u ruci uzde – ili tačnije rečeno, kesu.

Džon je primetio koliko me je iznenadila vest o udaji njegove majke, pa se žalostivo osmehnuo.

„I to za jednog pokvarenog malog gada!”, rekao je sa žestinom u glasu. „Da ti kažem, Hejstingse, svima nam je to zagorčalo život, a što se tiče Ivi... sećaš se Ivi?”

„Ne.”

„O, valjda je ona došla kasnije. Ivi je majci družbenica i oslo-nac, njena uzdanica u svemu! Sjajna je cura naša Ivi! Nije baš mlada i lepa, ali je dorasla svakom izazovu.”

„Počeo si da mi govoriš nešto o...”

„Uh, o tom tipu! Stvorio se niotkuda, pod izgovorom da je neki dalji Ivin rođak ili nešto, iako Ivi nije bila baš presrećna da prizna da je u srodstvu s njim. Taj druškan blage veze nema sa svetom, svima je to očigledno, nosi ogromnu crnu bradu i la-kovane čizme po svakom vremenu! Majci se, međutim, odmah dopao, uzela ga je za sekretara – znaš kako je uvek vodila stotinu nekakvih društava?”

Klimnuo sam glavom.

„Naravno, rat je stotinu pretvorio u hiljadu. Nesumnjivo joj je taj tip bio vrlo koristan, ali kad nam je posle tri meseca obja-vila da se verila s Alfredom, umalo svi nismo popadali od čuda! Čovek je sigurno dvadeset godina mlađi od nje! Nema tu ničeg osim golog lova na novac, ali eto to ti je – majka je sama svoja gospodarica i sama je rešila da se za njega uda.”

„Mora biti da je to zaista teška situacija za sve vas.”

„Teška? Nesnosna”

I tako se dogodilo da sam tri dana kasnije sišao s voza u Stajls Sent Meriju, na smešnoj maloj stanici za koju nije bilo nikakvog vidnog razloga da postoji, posađenoj usred zelenih polja i seoskih puteljaka. Džon Kevendiš me je dočekaao na peronu i poveo do kola.

„Imam još koju kap benzina, kao što vidiš”, natuknuo je. „Uglavnom zahvaljujući majčinim delatnostima.”

Samo selo Stajls Sent Meri nalazilo se oko tri kilometra uda-ljeno od malene stanice, a Stajls kort je ležao još oko kilometar i po na suprotnu stranu od sela. Bio je topao, miran dan počet-kom jula. Kad čovek pogleda preko ravnih eseških polja, zelenih i spokojnih pod popodnevnim suncem, došlo bi mu gotovo da ne poveruje kako se ne baš tako daleko odatle jedan veliki rat

odmotava svojim zacrtanim tokom. Osećao sam se kao da sam odjednom zalutao u neki sasvim drugi svet. Kad smo skrenuli kroz kapiju ka kući, Džon mi je rekao:

„Bojim se da ćeš ustanoviti kako je ovde vrlo tiho, Hejstingse.”

„Dragi moj druže, to je upravo ono što želim.”

„Jeste prilično prijatno ako želiš da živiš u dokolici. Ja idem na egzercir s dobrovoljcima dva puta nedeljno i pripomažem na imanju, a moja žena redovno radi ‘na zemlji’. Ustaje svako jutro u pet da muze krave i ne prestaje da radi sve do ručka. Sve u svemu, dobar je ovo život – samo da nije tog druškana Alfreda Ingltorpa.” Naglo je zaustavio kola i pogledao na sat. „Pitam se imamo li vremena da odemo po Sintiju. Ne, ona je sad već pošla iz bolnice.”

„Sintija? To nije tvoja žena?”

„Ne, to je majčina štićenica, kćerka jedne njene školske drugarice koja se udala za nekog advokata pokvarenjaka. Čovek je propao, a devojka je ostala bez roditelja i bez prebijene pare. Moja majka joj je pritekla u pomoć i Sintija je kod nas sad već skoro dve godine. Radi u Bolnici Crvenog krsta u Tadminsteru, desetak kilometara odavde.”

Upravo uz ove poslednje njegove reči stali smo ispred lepe stare kuće. Kad smo se približili, jedna dama u debeloj suknji od tvida uspravila se pored cvetne leje nad kojom se dotad saginjala.

„Zdravo, Ivi, evo našeg ranjenog junaka! Gospodin Hejstings – gospođica Hauard.”

Stisak ruke gospođice Hauard bio je tako snažan da me je skoro zbolelo. Prvi utisak su na mene ostavile izrazito plave oči na preplanulom licu. Prijatna žena od četrdesetak godina, gospođica Hauard imala je dubok glas, gotovo muževno gromak, krupno, stameno, četvrtasto telo i stopala podesna da ga nose, obuvena u čestite debele čizme. Razgovore je vodila, kao što ću uskoro otkriti, u telegrafskom stilu.

„Korov bukti kao požar. Ne možete ga savladati. Potiskuje vas. Bolje da pazite!”

„Biću presrećan ako mogu nekako da budem koristan”, odgovorio sam.

„Ne govorite to. Nikad nije dobro. Posle poželite da niste.”

„Cinična si, Ivi”, rekao je Džon smejući se. „Gde danas pijemo čaj, unutra ili napolju?”

„Napolju. Previše je lep dan da sedimo zatvoreni u kući.”

„Hajde onda, dovoljno si baštovanila za danas. ‘Jer je poslanik dostojan plate svoje’², znaš. Dođi da se osvežiš.”

„Sklona sam da se složim s tobom” rekla je gospođica Hauard skidajući baštovanske rukavice.

Povela nas je oko kuće do velikog platana u čijoj je senci bilo postavljeno za čaj.

Iz pletene stolice ustala je jedna prilika i pošla nam nekoliko koraka u susret

„Moja žena, Hejstingse” rekao je Džon.

Nikada neću zaboraviti taj prvi put kada sam video Meri Kevendiš. Njen visoki vitki obris ocrtan naspram jarke svetlosti; živi utisak zapretane vatre koja daje sebi maha jedino u tim divnim ćilibarskozlatnim očima, tako upečatljivim, drugačijim nego i kod jedne žene koju sam ikada poznavao; silovita snaga spokoja, koja je svejedno stvarala doživljaj neukroćenog divljeg duha u prekrasno civilizovanom telu – sve mi je to urezano u sećanju. Nezaobilazno.

Poželela mi je dobrodošlicu s nekoliko reči izgovorenih dubokim jasnim glasom, posle čega sam se spustio u pletenu stolicu izrazito radostan zbog toga što sam prihvatio Džonov poziv Gospođa Kevendiš mi je sipala čaj, a njene malobrojne i tiho izgovorene rečenice učvrstile su moj prvi utisak da je reč o krajnje fascinantnoj ženi. Uvek je podsticajno kad neko ume da vas sluša, pa sam duhovito opisao nekoliko svojih doživljaja iz Vojnog doma za oporavak ranjenika, tako da sam uspeo, ili bar volim time da

² Luka, 10:7. (*prim. prev.*)

polaskam sebi, divno da zabavim svoju domaćicu. Džona, naravno, koliko god da je sjajan momak, nikako ne biste mogli nazvati blistavim kozerom.

U tom trenutku doplovio je kroz obližnji otvoren francuski prozor glas koga sam se sećao vrlo dobro:

„Pisaćeš dakle princezi posle čaja, Alfreda? Za onaj drugi dan ja ću sama pisati leđi Tadminster. Ili da sačekamo dok nam princeza ne odgovori? Ako bi ona odbila, leđi Tadminster bi mogla da otvori prvi dan, a gospođa Krozbi drugi. Tu je još i vojvotkinja – za školsku proslavu.”

Muški glas je odgovorio nešto što se nije moglo razabrati, a onda je podignuti glas gospođe Ingltorp odgovorio:

„Da, svakako. Posle čaja će biti sasvim u redu. Uvek misliš na sve, Alfreda mili.”

Francuski prozor se otvorio još malo i na travnjak je izašla lepa sedokosa stara dama, vladarskih crta lica. Za njom je izašao muškarac koji se držao s blagim nagoveštajem povinovanja.

Gospođa Ingltorp srdačno me je pozdravila.

„Zar nije prekrasno što vas opet vidimo posle toliko godina, gospodine Hejstingse? Alfreda mili, ovo je gospodin Hejstings. Gospodine Hejstingse – moj muž.”

Znatiželjno sam pogledao u „Alfreda milog”. Bilo je, svakako, nečeg pomalo izmeštenog u njemu. Nije ni čudo što je Džon imao primedbi na njegovu bradu. Bila je to jedna od najdužih i najcrtljivijih brada koje sam u životu video. Gospodin Ingltorp je takođe nosio pinsnez sa zlatnim ramom, a crte lica bile su mu neobično bezizražajne. Pomislio sam kako bi na nekoj pozornici delovao sasvim prirodno, ali je u stvarnom životu delovao čudno izmešten. Glas mu je bio prilično dubok i unjkav. Drvenasto se rukovao sa mnom i rekao:

„Zadovoljstvo mi je, gospodine Hejstingse.” Zatim se okrenuo svojoj ženi. „Emili najdraža, mislim da je to jastuče malo vlažno.”

Dok joj je zamenjivao jastuče drugim, ispoljavajući pritom sve znake najnežnije brige, ona mu se osmehivala ozareno i s ljubavlju. Čudna zaljubljenost kod jedne inače trezvene žene!

Prisustvo gospodina Ingltorpa kao da je u društvo unelo zategnutost i prikriveno neprijateljstvo. Posebno se gospođica Hauard nije čak ni trudila da sakrije kako se oseća. Gospođa Ingltorp, međutim, kao da nije primećivala ništa neuobičajeno. Njenu staru blagoglagoljivost koju sam pamtio ništa nisu okrnjile sve godine koje su u međuvremenu protekle; neprekidna bujica čavrljanja tekla je sve vreme, uglavnom o predstojećem bazaru koji je pripremala i koji je trebalo uskoro da bude otvoren. Povremeno se obtaćala mužu da je podseti na dane i datume. Njegovo budno, brižno držanje nije se menjalo ni na tren. Od samog početka u meni se čvrsto ukorenila antipatija prema njemu, a oduvek sam verovao, laskavo po sebe, da mi je prva procena obično prilično pronicljiva.

Ubrzo se gospođa Ingltrop okrenula da da neka uputstva o pismima Ivlin Hauard, a njen muž mi se obratio onim svojim brižljivim tonom:

„Vi ste vojnik po zanimanju, gospodine Hejstingse?”

„Ne, pre rata sam bio zaposlen u *Lojdu*”

„Vratićete se tamo kad se ovo završi?”

„Možda. Ili to, ili ću početi sasvim iz početka.”

Meri Kevendiš se povila ka meni. „Šta biste zaista odabrali kao profesiju ako biste mogli da sledite samo svoje sklonosti?”

„Zavisi”

„Nemate neki tajni hobi?” pitala me je ona. „Recite mi – mora biti da postoji nešto što vas vuče. Kod svakoga postoji — i to obično nešto smešno.”

„Smejaćete mi se.”

Osmehnula se.

„Možda.”

„Oduvek sam u potaji žudeo da budem detektiv.”

„Pravi, u Skotland jardu? Ili Šerlok Holms?”

„O, Šerlok Holms, neizostavno. Zaista, najozbiljnije, to me strašno privlači. Naišao sam u Belgiji na jednog čoveka, slavnog detektiva, i on mi je raspalio tu želju. Čudesan čovečuljak. Govorio je da je dobar detektivski posao puko pitanje metoda. Moj sistem se zasniva na njegovom, iako sam, naravno, prilično napredovao. Bio je stvarno smešan mali čovek, veliki kicoš, ali neverovatno pametan.”

„Volim i ja dobru detektivsku priču. Samo, piše se mnogo besmislica”, primetila je gospođica Hauard. „Zločinca otkrij u poslednjem poglavlju. Svi su zapanjeni. Kod pravog zločina – znali biste odmah.”

„Strahovito je mnogo zločinaca koji nikada nisu otkriveni”, suprotstavio sam joj se.

„Ne mislim na policiju, nego na ljude koji su blisko umešani. Na rodbinu. Ne možete stvarno da obmanete najbliže. Znali bi.”

„Mislite dakle”, rekao sam, silno se zabavljajući zbog njenog stava, „da biste vi, ako biste bili blisko umešani u situaciju oko nekog zločina, recimo ubistva, bili u stanju smesta da uočite ko je ubica?”

„Naravno da bih. Mada možda ne bih mogla da dokažem pred čoporom advokata. Sigurna sam, međutim, da bih znala. Osetila bih u prstima ako bi mi prišao igde blizu.”

„Ne bi morao da bude muškarac, mogla bi da bude i žena” natuknuo sam.

„Mogla bi. Ipak, ubistvo je nasilan čin. Više ga povezujem s muškarcem.”

„Ne u slučaju trovanja.” Malo me je trgnuo jasni glas gospođe Kevendiš. „Doktor Bauerštajn je baš juče rekao kako verovatno bezbrojni slučajevi trovanja prođu neopaženi zbog toga što lekari uglavnom ništa ne znaju o otrovima na koje se ređe nailazi.”